(928) "ध्रण शब्दे" (I-भ्वादिः-459. अक. सेट्. पर.)

ध्रणकः-णिका, ध्रणकः-णिका, दिध्रणिषकः-षिका, दंध्रणकः-दन्ध्रणकः-णिका ; इत्यादीनि सर्वाणि रूपाणि भौवादिककणतिवत् (157) ज्ञेयानि । [A]विध्रणन् ।

(929) "उ ध्रस उञ्छे" (IX-क्र्यादिः-1524. अक. सेट्. पर.)

'ध्रस्नाति ध्रासयत्युञ्छे पदे तु श्रि, णिचि ध्रसेः ।' (श्लो 190) इति देवः ।

उकारोऽत्र इत् इति केचित् । अन्ये तु धात्ववयव इति वदन्ति । उत्पूर्वक एवायं धातुरिति क्षीरस्वामिग्रन्थस्थात् पक्षान्तराज्ज्ञायते । चुरादावप्ययं धातुः । तत्राप्युकारो धात्ववयवः, इत् इति पक्षद्वयम् । "यद्युकारो न धात्ववयवः, तदानीम्, 'ध्रसु' इत्येव पठेत् 'क्रसु' इत्यादिवत्" इति देवादीनामाशयः । [1]ध्रस्नन्-ती, इति शतरि रूपम् । सर्वाण्यपीतराणि रूपाणि भौवादिकग्रसुधातुवत् (440) ज्ञेयानि । [B]उध्रसितः । ध्रस्तः ।

(930) "ध्राक्षि घोरवाशिते च" (I-भ्वादिः-671. अक. सेट्. पर.)

चकारात् पूर्वधात्वर्थभूतः 'काङ्क्षायाम्' इत्ययमत्रापि सम्बध्यते । ध्राङ्क्षकः-ध्राङ्क्षिका, ध्राङ्क्षकः-क्षिका, दिध्राङ्क्षिषकः-षिका, दाध्राङ्क्षकः-क्षिका ; इत्यादीनि सर्वाणि रूपाणि भौवादिककाङ्क्षतिवत् (183) ज्ञेयानि । [C]ध्राङ्क्षन् । स्त्रियामङि—[2]ध्राक्षा इति रूपम् ।

---

1. शतरि, 'कथादिभ्यः—' (3-1-81) इति श्राप्रत्यये, 'श्राऽभ्यस्तयोरातः' (6-4-112) इत्याकारलोपे च रूपम् ।

2. यवादिषु (8-2-9) पाठसामर्थ्यात् द्राक्षा इत्यत्रेवात्रापि नुमो लोपः ।

A. 'प्रश्लोणितान् प्रैणनविध्रणत्क्षितीनतुल्बणान् धेनुगणान् कनत्स्तनान् ॥'

धा. का. 1. 59.

B. 'ध्रस्तं फलप्रकरमुध्रसितांश्च शालीन्
प्रादद्भिरैष्यत गिरा परिविष्टपापैः ॥' धा. का. 3. 11.

[अत्र ध्रस्तमिति, उदित्पक्षे क्त्वायाम्, 'उदितो वा' (7-2-56) इतीड्विकल्पनात्, निष्ठायाम्, 'यस्य विभाषा' (7-2-15) इति नित्यम् इडभावे रूपम् । इद्रपक्षे तु उकारो धात्ववयव इति पक्षान्तरमवलम्ब्य रूपस्य साधुत्वं ज्ञेयम् । तेन उध्रसितान् इति श्लोकेऽत्रैव प्रयोगः कृत इति ज्ञेयम् ।]

C. 'द्राक्षां जनो वाञ्छति नो फलानि ध्राङ्क्षद्बहुध्वाङ्क्षविचूषितानि ॥'

धा. का. 1.85.